

Ik had nooit gedacht dat een vrouw zo iets kon schrijven. Ze kent verdorie alle kneepjes van het vak!' zo fronste Camille Saint-Saëns na een concert ten huize Bonis. Het zegt alles over de situatie en de atmosfeer waarin vrouwen in de negentiende eeuw werkten en leefden. Hoewel Mel Bonis (1858-1937) voor haar pianowerken, kamermuziek en religieuze stukken veel waardering kreeg van haar mannelijke collega's-componisten, raakte ze vergeten. Honderd jaar later worden haar werken eindelijk gespeeld. Pianiste Veerle Peeters, afgestudeerde van het Lemmensinstituut bij Jan Vermeulen, wijdt haar concerten graag aan vrouwelijke componisten. Rond Mel Bonis maakte ze een cd met pianomuziek, *La Cathédrale Blessée*. En met actrice Laura Verlinden speelt ze de muziektheatervoorstelling *Mel Bonis. M/V van het jaar* over het bewegende leven van de componiste, op een tekst en in een regie van Liesbet Vereertbrugghen, een productie van Jeugd & Muziek.

Wie was Mel Bonis?

Veerle Peeters: Mélanie Bonis kwam uit een zeer streng katholiek burgergezin in Parijs. Ze kreeg thuis privéles piano en mocht op haar achttiende naar het Parijse conservatorium, waar ze onder meer piano, harmonie en compositie studeerde. Claude Debussy en Gabriël Pierné waren haar medestudenten. Ze was echt goed, anders zou men haar niet gevraagd hebben om mee te dingen naar de Prix de Rome, hét visitekaartje voor een bloeiende carrière. Maar haar relatie met Amédée Hettich, een student zang die haar muzikale talent adoorde en met wie ze samen musiceerde, gooide roet in het eten. Haar moeder haalde haar stante pede van het conservatorium en ze moest de relatie verbreken. Erger nog, ze moest trouwen met de rijke industrieel Albert Domange, 25 jaar ouder, vader van vijf zoons uit vorige huwelijken. Met hem kreeg ze nog eens drie kinderen.

En toen was het gedaan met componeren?

Peeters: Componeren voor een vrouw, in die tijd, met acht kinderen, en met een cultuurbaar als man... Dat was uitgesloten. Maar het knaagde natuurlijk. Toen ze jaren nadien (*in 1890, nvd.r.*) opnieuw haar jeugdliefde ontmoette, sprongen de vonken ervan af. Ze maakten weer samen muziek en herbeleefden hun eerste liefde. Mélanie ging, aangespoord door haar geliefde, weer aan het componeren en een creatieve periode brak aan. Tot ze ontdekte dat ze zwanger was van Hettich, wat

‘Als puntje bij paaltje kwam, was ze máár een vrouw’

Waarom zijn er zo weinig vrouwen die componeren? In de negentiende eeuw was het antwoord simpel: ze mochten niet van hun man. Een theatervoorstelling en een pas verschenen cd met schitterende pianomuziek vertellen het levensverhaal van de bijna vergeten Parijse componiste, Mel Bonis. **DOOR GREET VAN 'T VELD**

ze zich – katholiek en vroom als ze was – niet kon vergeven. Ze heeft de zwangerschap voor iedereen geheimgehouden en is in het buitenland gaan bevallen. Haar pasgeboren dochtertje Madeleine heeft ze vol schuldgevoelens achtergelaten in een pleeggezin. Daarna was ze heel vaak

depressief en bracht ze haar tijd door met bidden en componeren. Veel later heeft ze Madeleine in huis genomen, na de dood van haar man, maar toen was ze al een gebroken vrouw. In de voorstelling wordt een groot deel van het verhaal verteld vanuit het standpunt van Madeleine.

LEEN VAN DEN MEUTER/GF

VEERLE PEETERS

'Ik vraag me af of elke concertorganisator al zover is om geen onderscheid meer te maken tussen vrouwelijke en mannelijke componisten.'

ven gebruiken om uitgevers te doen geloven dat ze een man was. Alleen zo werd ze geloofwaardig in die tijd. Ze heeft dankzij dat pseudoniem ook probleemloos kunnen deelnemen aan allerhande compositiewedstrijden. De eerste heeft ze meteen ook gewonnen. Mocht ze als Mélanie Bonis zijn ingeschreven, zou ze naast de prijs gegrepen hebben. Vrouwen in de negentiende eeuw hoorden niet te componeren, laat staan de mannen achter zich te laten in een compositie.

Hoe verklaart u dat ze tot voor kort onbekend is gebleven, zelfs in Frankrijk?

Peeters: Ze had wel wat contacten en deed moeite om haar muziek te verspreiden. Ze kreeg ook heel positieve reacties. Maar als puntje bij paaltje kwam, was ze toch maar een vrouw... En op wie kon ze terugvallen? Enerzijds was ze getrouwd met Albert Domange, een man die niets van muziek begreep en haar bijzondere gaven nooit naar waarde heeft kunnen schatten. Anderzijds wist haar omgeving niet dat ze componeerde en uitgaf, omdat ze dat onder een andere naam deed. Mélanie Domange, Mel Bonis – wie zou de link gelegd hebben? Na de Eerste Wereldoorlog – ze was toen al 60 – heeft ze geen moeite meer gedaan om haar muziek nog aan de man te brengen. Ze was tegen die tijd erg gedesillusioneerd. Ze schreef nog wel, maar alles bleef in manuscript. Na haar dood heeft niemand zich nog om haar muziek bekommerd en is ze vergeten. Ook in haar familie, zo vertelde haar achterkleindochter Christine Géliot me, werd haar muziek beschreven als: 'Goh, niet slecht maar gedateerd. Niet de moeite om op te nemen.'

Iemand moet haar toch herontdekt hebben?

Peeters: Ja, begin jaren negentig heeft de Duitser Eberhard Mayer haar muziek weer opgepikt. Hij gaf een concert en nodigde daarop de hele familie Domange uit, onder wie ook de achterkleindochter Christine Géliot, die erg onder de indruk was. Ze is toen gaan zoeken in de familiearchieven en vond in een kelder een grote koffer vol manuscripten, waarmee ze naar een uitgever is gestapt. Zij is dus eigenlijk de motor achter het opnieuw introduceren van Mel Bonis, de uitgave van haar werken, de oprichting van de Association Mel Bonis en het opzetten van een website. We zijn nu twintig jaar verder, en er zijn een heleboel cd's opgenomen, waaronder twee prachtige pianokwartetten. Mensen pikken haar muziek blijkbaar snel op. Nog tien jaar en ze is overall bekend.

Waarom zijn er zo weinig vrouwelijke componisten?

Peeters: Vrouwen hebben lang de kans niet gehad. Ze hebben het misschien wel geleerd, maar als ze het niet gebruikten, kwam er ook niets uit voort. De opleiding krijgen was in vorige eeuwen voor de meesten al niet weggelegd. En als ze die toch kregen, stopte het componeren toen ze trouwden. Als de omgeving dan ook nog beaamt dat componeren en vrouwen niet samengaan, dan sta je daar als vrouw helemaal alleen, met een hoop kinderen en een huishouden. Je moest al heel sterk in je schoenen staan om het componeren vol te houden. Als vrouw had je geen rechten, je kon niet gaan stemmen en niet gaan werken.

Al zijn er uitzonderingen...

Peeters: Fanny Mendelssohn (1805-1847, *nvdr.*) is zo'n uitzondering. Ze had het geluk een man te hebben van wie ze mocht componeren zoveel ze wilde. Maar haar vader en haar broer, de beroemde Felix Mendelssohn, hebben zich daartegen verzet. Clara Wieck (1819-1896, *nvdr.*) componeerde haar hele leven lang omdat haar vader en haar man Robert Schumann haar talent stimuleerden. Na Schumanns dood is ze er wel mee gestopt. Ze zou zelf ambigue gevoelens gehad hebben ten aanzien van vrouwen die componeerden... Nog een andere, zeer opvallende figuur is de Britse Ethel Smith (1858-1944, *nvdr.*). Ze had een heel sterk karakter, wilde absoluut compositie gaan studeren in Leipzig, maar haar vader vond haar plannen waanzin. Daarop ging ze in hongerstaking en is ze toch naar Leipzig kunnen vertrekken. In Frankrijk had je Cécile Chaminade (1857-1944, *nvdr.*) en Lili Boulanger (1893-1918, *nvdr.*), die het pad vrij hebben gemaakt voor volgende generaties vrouwen.

Vrouwelijke componisten vormen nu nog steeds een kleine minderheid.

Peeters: En toch denk ik dat het onzin is te denken dat vrouwen minder goed zouden kunnen componeren, zeker nu er geen taboe meer rond bestaat. Maar ik zie ook wel dat weinig meisjes in Vlaanderen zich geroepen voelen. Petra Vermote en Annelies van Parijs maken naam, maar ik vraag mij wel af of elke concertorganisator al zover is om geen onderscheid meer te maken tussen vrouwelijke en mannelijke componisten. Ik denk dat daar nog een weg af te leggen is.

Het is verbazend dat de pianomuziek van Mel Bonis niet dramatischer klinkt. Een beetje nerveus, dromerig, teder en briljant, maar niet dramatisch.

Peeters: Dat klopt. Maar het is ook geen oppervlakkige salonmuziek. Het is de combinatie van lichtheid en diepgang die mij enorm aantrekt. De kracht van haar muziek ligt wat mij betreft in de eerlijkheid waarmee ze haar gevoelens uitdrukte, zonder daarin te overdrijven. Het is wel waar dat ze nooit geprobeerd heeft om atonaal te schrijven of te experimenteren met pentatoniek of modi zoals Claude Debussy deed. Maar moet men experimenteren om goede muziek te schrijven? Ze heeft de regels van de tonaliteit altijd gerespecteerd, net zoals de regels in haar gewone leven.

Ze ging door het leven als Mélanie Domange, maar als componiste nam ze het pseudoniem Mel Bonis aan?

Peeters: Zo noemde ze zichzelf al in haar studententijd, en ze is die naam blij-

INFO EN SPEELDATA: WWW.JEUGDENMUZIEK.BE
EN WWW.MEL-BONIS.COM
DE CD MEL BONIS. LA CATHÉDRALE BLESSÉE, DOOR
VEERLE PEETERS (PIANO), VERSCHENEN BIJ ETCETERA.